

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. II. De objecto voluntatis Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

DISPUTATIO II.

De objecto voluntatis Dei.

Sppositâ existentia voluntatis divinæ, & cognitâ ejus naturâ, considerandum est ejus objectum, tam materiale, quàm formale; tam motivum, quàm terminativum; ex cujus notitia, natura & quidditas divinæ voluntatis amplius manifestabitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quodnam sit objectum formale motivum & terminativum divinæ voluntatis?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

1. **P**ro intelligentia, & resolutione hujus difficultatis, Advertendum est, duplex solere assignari objectum formale & specificativum; unum motivum, & aliud terminativum. Illud est quod movet potentiam ad sui cognitionem; istud verò quod illius habitudinem terminat: verbi gratiâ in sententia illorum qui docent ens rationis pertinere ad objectum specificativum nostri intellectûs, vel Metaphysicæ, ens reale est objectum adæquatè motivum nostri intellectûs, vel Metaphysicæ; quia illud solùm potest movere intellectum ad sui cognitionem, per speciem sui repræsentativam: objectum verò terminativum, est ens ut sic, ut abstrahit ab ente reali & rationis, quia ad utrumque potest ferri & terminari intellectus, vel Metaphysica. Quærimus ergo, quodnam sit objectum formale, tam motivum, quàm terminativum divinæ voluntatis? In cujus difficultatis resolutione, licet sit magna sententiarum varietas, omnes tamen ad tres præcipuas reduci posse existimo.

2. Prima est asserentium bonum in communi, ut abstrahit à bonitate divina & creata, esse objectum formale adæquatè divinæ voluntatis, ac proinde bonitatem creatam ingredi objectum formale divinæ voluntatis, est inæquatè. Ita Aureolus, Durandus, & Suarez, citati hîc à Salmanticensibus.

*Disp. 3.
dub. 2.
§. 1.*

Secunda docet objectum motivum divinæ voluntatis esse solam bonitatem increatam, terminativum verò à creata & increata bonitate præscindere, & utrique esse commune. Hanc tenent Recentiores quidam, quos sine nomine referunt Salmanticenses loco citato.

Tertia verò sententia quæ est communis in Schola D. Thomæ, defendit objectum formale primarium, tam motivum, quàm terminativum divinæ voluntatis, esse solam bonitatem increatam; bonitatem autem creatam, objectum duntaxat materiale, & secundarium.

§. II.

Vera sententia duplici conclusione statuitur.

3. **D**ico primò: Objectum formale motivum divinæ voluntatis, est sola bonitas divina & increata.

A Probatum primò ex D. Thoma hîc art. 2. ubi cum secundo loco sibi objecisset, *Volitum movet volentem, sicut appetibile appetitum: si igitur Deus velit aliquid aliud à se, movebitur ejus voluntas ab aliquo alio, quod est impossibile: Respondet. Ad secundum dicendum, quòd in his qua volumus propter finem, tota ratio movendi est finis; & hoc est quod movet voluntatem: unde cum Deus alia à se non velit nisi propter finem, qui est sua bonitas, non sequitur quòd aliquid aliud moveat voluntatem ejus, nisi bonitas sua.* Quibus verbis S. Doctor, & docuit, & probavit nostram conclusionem. Objectum enim motivum voluntatis est finis, quia medium ut medium, solùm est volitum ut conducit ad finem: Sed sola bonitas increata est finis voluntatis divinæ, juxta illud Proverbiorum 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus: Ergo illa sola est objectum motivum voluntatis divinæ.*

Secundò probatur conclusio. Voluntas specificatur ab objecto formali motivo: Sed divina voluntas specificari non potest à bonitate creata: Ergo nec ab illa moveri. Major constat, Minor verò probatur. Specificari ab aliquo, est ab illo pendere, cum specificatio genus dependentiæ sit, & specificativum habeat rationem causæ formalis, saltem extrinsecæ, respectu rei specificatæ: At divina voluntas non potest à bonitate creata pendere: Ergo nec ab illa specificari.

C Tertiò probatur: Voluntas divina se habet ad suum objectum, sicut intellectus ad suum: Sed sola veritas increata est objectum motivum divini intellectûs, ut in Tractatu de attributis ostendimus: Ergo & sola bonitas increata est objectum motivum divinæ voluntatis.

4. Quartò, Illud per se primò movet divinam voluntatem, quod per se primò à divino intellectu apprehenditur, objectum enim motivum voluntatis, est bonum apprehensum, ut docent Philosophi: Sed sola bonitas divina & increata, per se primò apprehenditur ab intellectu divino: Ergo illa sola per se primò movet divinam voluntatem.

D Quintò, Sola divina bonitas est primum volubile, utpote prima bonitas, & primum ens: Ergo illa sola est objectum per se primò motivum divinæ volitionis. Consequentia patet: objectum enim per se primò motivum volitionis divinæ, non potest non esse illud quod est simpliciter primum volubile.

5. Sextò, Amor Dei erga creaturas non est affectivus, sed effectivus: Ergo non allicitur, nec movetur à bonitate creata. Consequentia patet, amor enim effectivus non allicitur, nec movetur à bonitate objecti, quia eam in illo non supponit, sed ponit. Antecedens verò docetur frequenter à SS. Patribus, præsertim à D. Bernardo in Soliloquiis num. 12. ubi exponens discrimen inter amorem Dei erga nos, & nostri ad Deum. *Nos affectu (inquit) in effectu unum nos in te efficiens.* Et cap. 4. de amore divino, *Non afficeris à nobis, vel ad nos, cum nos amas: nos à te, & in te, & ad te afficimur, cum amamus te:* Et D. Thomas quæst. sequenti art. 2. dicit quòd *amor Dei est infundens, & creans bonitatem in rebus.*

E Ratio etiam id suadet, nam amor affectionis transformat amantem in amatum, & illi quodammodo subjicit: amor autem affectionis transformat amatum in amantem, & illi sua bona

communicat: Sed repugnat Deum sic transformari in creaturam: Ergo & illam amore affectionis diligere.

9. Denique suadetur conclusio ex Tractatu de charitate. Si obiectum formale motivum divinæ voluntatis esset bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, etiam obiectum formale motivum charitatis, esset bonitas ut sic, ut abstrahens à Deo & creaturis: Sed hoc repugnat: Ergo & illud. Sequela Majoris est evidens, charitas enim est participatio divinæ volitionis & amoris, ac proinde habet idem obiectum formale motivum ac illa. Minor verò communiter docetur à Theologis in Tractatu de charitate, & evidenti ratione probatur. Si enim obiectum formale motivum charitatis esset bonum creatum, vel bonum ut sic abstrahens à creato & increato, illa non esset virtus Theologica: nam per hoc distinguntur virtutes Theologica à moralibus infusis & acquisitis, quòd primæ respiciunt immediatè Deum tanquam obiectum formale & specificativum, secundæ verò versantur circa obiectum creatum.

10. Dico secundò: obiectum formale terminativum divinæ voluntatis, esse solam bonitatem divinam & increatam, non autem bonum in communi, ut abstrahit à creato & increato.

Hæc conclusio iisdem rationibus patet ac præcedens, & potest insuper suaderi. Primò, quia illud est obiectum formale terminativum alicujus potentie, quod per se primò ab illa attingitur, cætera verò ratione illius: Sed sola divina bonitas, cum sit primum bonum & primum volibile; ac per se primò representetur à divina essentia, ut habet rationem speciei & formæ intelligibilis; per se primò attingitur à voluntate Dei, per actum amoris & dilectionis; cætera verò bona creata, & participata, attinguntur ratione illius: Ergo illa sola est obiectum formale terminativum divinæ voluntatis.

11. Probatur secundò conclusio: Obiectum formale terminativum alicujus potentie, debet habere perfectam cum ea proportionem & commensurationem in ratione obiecti: Sed bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, non habet perfectam cum divina voluntate proportionem & commensurationem: Ergo non est obiectum formale terminativum divinæ voluntatis. Major constat, Minor probatur. Bonum ut sic, ut abstrahit à creato & increato, est potentiale, & continet solum in potentia & in confuso, omnem rationem entitatis & bonitatis; voluntas autem divina est actus purissimus, & omnis potentialitatis expertus: Ergo bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, non habet perfectam cum divina voluntate commensurationem; bene autem bonitas increata, cum illa sit actus purissimus, & perfectissimo ac actualissimo modo contineat omnem bonitatem creatam & participatam.

12. Tertiò suadetur conclusio: Si divina bonitas non haberet vim sufficientem ad adequatè terminandam voluntatem divinam, esset imperfecta in ratione obiecti terminativi; non haberet enim tantam extensionem & attingibilitatem passivam ad terminandum, quantam divina voluntas habet activitatem ad volendum & amandum: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud.

13. Dico tertiò: Creaturæ sunt obiectum terminativum materiale & secundarium voluntatis divinæ.

A Hæc conclusio patet ex dictis, cum enim creaturæ attingantur & amentur à divina voluntate, habent aliquam rationem obiecti respectu illius: Sed non habent rationem obiecti formalis, neque in movendo, neque in terminando, ut jam ostendimus: Ergo habent rationem obiecti terminativi materialis & secundarij. Unde sicut ab habitu charitatis attingitur Deus, & proximus; Deus quidem tanquam terminus formalis, & tanquam ratio attingendi proximum; proximus verò ut obiectum materiale & secundarium: ita de creaturis, respectu amoris divini, cujus charitas est participatio, dicendum est; quod scilicet solum ut obiecta materialia & secundaria attingantur, ratione nimirum bonitatis divinæ quam participant, vel representant.

§. III.

Solvuntur objectiones.

O Bjicies primò contra primam conclusionem. Augustinus 11. de Civitate, cap. 21. circa illa verba, *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux.*, sic ait, *Si querimus quis fecerit, Deus est, si per quid fecerit, Dixit fiat & facta est, si quare fecerit? quia bona est.* Ex quibus verbis hoc potest formari argumentum. Quando Augustinus dixit, quòd Deus fecit lucem, quia bona est, ly quia aliquam causalitatem importat: Sed non potest aliud genus causalitatis importare, quam allicientis & moventis: Ergo ex mente Augustini, bonitas creata allicit & mover voluntatem divinam, & consequenter obiectum formale motivum divinæ voluntatis, non est sola bonitas increata, sed etiam creata, vel abstrahens ab utraque.

Respondeo primò, negando Majorem, nam ly quia, in sensu Augustini, nullum genus causalitatis importat, sed conditionem tantum requisitam ut lux à Deo fieri possit. Cum enim Deus non sit author mali, ut aliquid fiat à Deo, bonitas necessariò requiritur. Vel aliter explicari potest propositio Augustini, Deum nempe fecisse lucem, quia bonam: id est quia utilem ad bonum universi, & ad creaturam rationalem, ad quam ordinat omnia: non ita quòd bonitas universi, vel rationalis creaturæ, sit finis amoris Dei, vel efficientiæ ejus activæ, sed duntaxat passivæ, & effectus à Deo facti.

O Bjicies secundò: In Deo non solum invenitur amor sui, sed etiam virtutes morales, quales sunt justitia & misericordia: At illæ virtutes non possunt in Deo subsistere, si sola bonitas increata sit obiectum formale motivum divinæ voluntatis: Ergo &c. Minor probatur: Obiectum formale motivum illarum virtutum, non est bonum increatum, sed creatum; obiectum enim misericordiæ, est aliena miseria ut sublevanda; obiectum verò justitiæ, est alienum jus ut servandum.

Confirmatur: Divina bonitas specificat amorem quo Deus seipsum diligit: Ergo non potest specificare attributum misericordiæ & justitiæ. Consequentia patet, cum enim illa attributa virtualiter distinguantur ab amore divino, debent habere diversa obiecta specificativa, virtualiter saltem distincta ab obiecto specificativo divini amoris.

Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem dicendum est, quòd licet obiectum formale moti-

14.

C

15.

E

16.

vum, iustitiæ & misericordiæ creatæ, sit miseria aliena, ut sublevanda, & jus alienum servandum; quia ob sui limitationem, non repugnat illis specificari, & moveri à bonitate & honestate creatæ, respectu tamen misericordiæ & iustitiæ divinæ non ita se res habet, cum repugnet illa attributa specificari & moveri à bonitate creatæ; sed misericordia divina movetur à divina bonitate, prout est ratio miserendi, & iustitia ab eadem bonitate, prout est Deo ratio præmiandi; quod præstat divina bonitas, prout continet eminenter honestates objectivas misericordiæ & iustitiæ creatæ.

17. Ad confirmationem dicendum, bonitatem divinam absolute sumptam, & ut Deo convenientem, movere & specificare dilectionem Dei, respectivè verò consideratam, & prout est ratio remunerandi, & subveniendi alienæ miseriæ, specificare attributum iustitiæ, & misericordiæ: quæ diversitas sufficit, ut specificativa horum attributorum, virtualiter differant à specificativo divini amoris.

18. Objicies tertio: Merita movent voluntatem præmiantis, eam inclinando ad tribuendum præmium: Ergo merita nostra apud Deum movent ejus voluntatem, eamque inclinant ad præmiandum, & consequenter objectum motivum divinæ voluntatis, non est sola bonitas increata, sed etiam honestas, & bonitas moralis quæ in actibus nostris meritoriis invenitur.

Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens. Ergo merita nostra movent Dei voluntatem, ut in seipsis considerata, nego: ut in divina bonitate contenta, concedo.

19. Dices, Merita ut in Dei bonitate contenta, non habent rationem meriti, cum divina bonitas meritum esse non possit: Ergo si solum movent ut in Dei bonitate contenta, non movent divinam voluntatem ut merita, & consequenter non salvatur honestas iustitiæ in divina voluntate.

Respondeo distinguendo Antecedens, ut in Dei bonitate contenta formaliter, concedo: eminenter, nego. Et sub eadem distinctione, distinguo Consequens, & nego Consequentiam. Etenim ut in divina voluntate honestas iustitiæ salvetur, sufficit illam moveri à bonitate divina, ut eminenter merita nostra continente, cum ex hac sola motione sufficienter distinguatur à quavis alia virtute.

20. Dices rursus: Sicut merita movent Dei voluntatem ut præmiet, ita demerita illa movent ut puniat: Atqui demerita non movent ut in Dei bonitate contenta; sed ut in seipsis inspecta: Ergo idem est dicendum de meritis. Probatur Minor: Demerita, utpote moraliter mala, nec formaliter, nec eminenter continentur in divina bonitate: Ergo non possunt movere divinam voluntatem, ut in Dei bonitate contenta.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad probationem dicatur dupliciter posse considerari demerita: uno modo entitativè, alio modo secundum honestatem objectivam, sub qua iustitiam punitivam specificant. Primo modo inspecta, sunt mala, & per consequens non contenta in divina bonitate. Secundo autem modo sumpta, non sunt mala, sed bona objectivè. Nam sicut Deus, entitativè suprema bonitas est, prout autem terminat odium, objectivè malus est. Ita demerita, licet entitativè sint mala, prout tamen iustitiam punitivam specificant, objectivè bona sunt; ac per consequens sic sumpta possunt in di-

A vina bonitate eminenter contineri, & possunt sic contenta Deum ad puniendum movere.

Objicies quarto: Si Deus in amore creaturarum rationalium, haberet pro fine & objecto motivo suam bonitatem, illas non amaret amore amicitiae, sed concupiscentiæ: Consequens est falsum, & contra D. Thomam 2. 2. quæst. 23. art. 1. Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Si Deus in amore creaturarum rationalium haberet pro fine & objecto motivo suam bonitatem, amaret illas propter seipsum: Sed amare aliquid propter se, est illud amare amore concupiscentiæ: Ergo Deus creaturas rationales non amaret amore amicitiae, sed concupiscentiæ.

B Respondeo negando sequelam Majoris, ad cuius probationem, distinguo Majorem. Amaret creaturas rationales propter seipsum, id est propter commodum & utilitatem suam, nego. Propter seipsum, id est propter suam bonitatem, quæ in nobis bona causat, & ordinat nos in seipsum tanquam in ultimum finem, concedo. Similiter distinguo Minorem, distinctione Majoris, & nego Consequentiam. Ut enim creature rationales terminent amicitiam Dei, non requiritur quòd amentur propter se tanquam propter ultimum finem, aliàs omnis amicitia circa homines esset moraliter defectuosa, quia constitueret ultimum finem in creatura. Sufficit ergo ad amicitiam, quòd amicus velit bonum amico propter seipsum, eo modo quo ille est capax, & secundum regulas honestatis & condecenciæ: & quia creatura non est capax quòd sit finis Dei, neque perfectio illius, sed potius ejus perfectio consistit in ordinari ad ipsum Deum tanquam in ultimum finem, & ab illo perfici; hinc est quòd salvatur perfecta amicitia Dei erga homines, licet Deus amet illos propter se tanquam propter ultimum finem; quia cum maximum bonum nostrum sit ordinari in Deum tanquam in ultimum finem, amando nos in ordine ad seipsum, amat nos propter bonum nostrum.

D Objicies quinto: Si ob aliquam rationem bonitas divina esset objectum formale motivum divinæ voluntatis, & non creaturæ, esset quia bonitas divina habet rationem finis, creaturæ verò sunt media ad eam ordinata: Sed falsum est quòd creaturæ habeant rationem medij in ordine ad bonitatem divinam: Ergo hæc ratio falsum supponit. Major constat ex supra dictis, Minor probatur. Eatenus aliquid habet rationem medij, quatenus conducit ad finem assecutionem: Sed creaturæ non conducunt ad assecutionem bonitatis increatæ, cum illa non dependeat à creaturis: Ergo non habent rationem medij in ordine ad illam.

E Respondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cuius probationem dicendum est, in medijs duplicem respectum ad finem reperiri: nempe dependentiæ à fine in ordine intentionis, quatenus in illo ordine amantur ratione finis; & conducentiæ ad finem, & causalitatis ejus, seu influxus in ipsum, in ordine executionis. Creaturæ ergo respectu Dei non sunt media sub utraque ratione, aliàs Deus finis independens non esset, sed tantum sub prima, quatenus diliguntur ratione bonitatis divinæ, ut participandæ à creaturis: quia tamen divina bonitas est omnino à creaturis independens, creaturæ non habent respectu illius habitudinem conducentiæ, aut habitudinem causæ.

§. IV.

Alia argumenta solvuntur.

23. **C**ontra secundam conclusionem, in qua statuimus, obiectum formale terminativum divinæ voluntatis, esse etiam bonitatem divinam & increatam, non verò bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, arguitur primò. Obiectum adæquatè terminativum alicujus potentia, continere debet omnia objecta particularia quæ possunt ab illa attingi, & de illis prædicari, ut patet inductione factâ in omnibus potentiis, & habitibus: Sed divina bonitas non habet illas conditiones, illa enim non continet creaturas, ad quas divina voluntas se extendit, nec de illis prædicatur, bene autem ratio boni ut sic, ut abstrahens à creato & increato: Ergo hæc, & non illa, est obiectum adæquatè terminativum voluntatis divinæ. Addi potest, quòd ratio boni ut sic, est prior bonitate divinâ & increatâ, utpote magis abstracta & universalis.

24. Respondeo distinguendo Majorem, debet continere omnia objecta particularia, continentia formali, aut eminentiali, concedo Majorem: continentia determinatè formali, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Bonitas divina non continet bonitatem creatam, continentia formali, transeat: continentia causali, & eminentiali, nego. Cum enim sit prima causa, & prima mensura totius bonitatis creatæ & participatæ à rebus, eminentissimo & actualissimo modo continet omne bonum creatum ad quod divina voluntas se extendit.

Ad illud quod subjungitur, nempe quòd obiectum formale debet prædicari de omnibus objectis materialibus, etiam distinguendum est: debet prædicari, vel in recto, vel in obliquo, concedo: in recto semper, nego. Ut constat in Theologia, cujus obiectum formale adæquatè est Deus sub ratione Deitatis, qui tamen non prædicatur in recto, sed tantum in obliquo, de Angelis & hominibus, aliisque objectis materialibus ab ipsa consideratis.

Ad aliud quod additur, dicendum est, quòd ratio boni ut sic non est prior bonitate divinâ, prioritate perfectionis, sed tantum prioritate prædicationis. Quando enim præcipuum analogatum continet perfectionem omnium aliorum, ratio communis non est perfectior illo: ut patet in sano, cujus ratio communis non est prior, nisi tantum prædicatione hominis; quia scilicet prædicatur de omnibus analogatis. Ratio autem objecti voluntatis divinæ, debet esse prima prioritate perfectionis, quia bonum, in quantum perfectum, terminat actum voluntatis, non autem in quantum abstractum.

25. Arguitur secundò contra eandem conclusionem. Voluntas divina vult & amat creaturas, non solum quatenus sunt in Deo, & prout in divina bonitate continentur, sed etiam ut sunt in seipsis; ut enim docet D. Thomas hic art. 3. ad 4. voluntas fertur ad ipsas res ut sunt in seipsis: Ergo creaturæ ratione sui terminant divinam voluntatem, & non solum ratione bonitatis divinæ, & consequenter ratione sui pertinent ad ejus obiectum formale terminativum.

26. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Licet enim Deus non solum velit & amet suam bonitatem, sed etiam creatu-

Tom. I.

A ras secundum ultimas illarum differentias; non tamen amat illas propter seipsas, nec propter creatam bonitatem quam in se habent, sed propter bonitatem increatam quæ ab eis participatur, sicut licet illas cognoscat in seipsis distinctè, & in particulari, non tamen immediatè, sed mediante essentia divinâ, in qua tanquam in causa, eminentissimo, & perfectissimo modo continentur, ut in Tractatu de scientia Dei fusè declaravimus.

B Arguitur tertio: Fides, spes, charitas, sunt participationes cognitionis & amoris divini; & tamen, etsi earum, obiectum formale motivum sit divinum, non tamen illarum obiectum formale terminativum. Nam fides v. g. ex motivo divinæ revelationis credit non solum mysterium Trinitatis & Incarnationis, sed etiam carnis Resurrectionem. Et charitas ex motivo divinæ bonitatis, non solum diligit Deum, sed etiam creaturas: Ergo idem de divina cognitione, & volitione dici debet.

C Respondeo negando Antecedens, quantum ad secundam partem: nam in virtutibus Theologicis, non solum ratio motiva, seu *sub qua*, sed etiam ratio *qua*, seu terminativa, debet esse divina formaliter; quia ratio *qua* & *sub qua* debent inter se proportionari. Unde obiectum formale terminativum fidei, est Deus sub ratione primi veri, & obiectum formale terminativum charitatis, Deus sub ratione summi boni, non verò aliquid abstrahens à Deo & creaturis. Neque obstat quòd fides se extendat ad mysteria creata, & charitas ad dilectionem proximi, quia talia objecta non attingunt nisi in ordine ad Deum, & ratione habitudinis quam dicunt ad illum, & nisi quatenus in eis aliquid divinæ veritatis aut bonitatis relucet.

D Arguitur quartò contra ultimam conclusionem. Si creaturæ essent obiectum materiale terminativum divinæ volitionis, sequeretur quòd volitio Dei libera, à creaturis dependeret, & quòd ex creaturis aliqua perfectio Deo accresceret: Utrumque est falsum, ut patet: Ergo &c. Sequela Majoris, quantum ad primam partem, probatur. Illud dependet ab alio quod sine illo nequit existere: Sed si creaturæ sint obiectum materiale divinæ volitionis, amor Dei liber, absque creaturis dilectis existere non potest: Ergo ab illis dependet. Secunda etiam pars suadetur. Quilibet potentia perficitur per hoc quòd se extendat ad objecta particularia, ut patet in scientia, quæ tanto est perfectior, quanto ad plura objecta particularia & materialia se extendit: Ergo si creaturæ sint objecta materialia & secundaria divinæ volitionis, amor divinus per extensionem ad illas perficietur, & sic ex creaturis aliqua perfectio Deo accrescet.

E Respondeo negando sequelam Majoris, quantum ad utramque partem. Ad probationem primæ, nego Majorem: quod enim unum non possit existere sine alio, non semper oritur ex dependentia, sed quandoque ex sola connexionione, ut constat in relativis, quorum unum sine alio nequit existere, & tamen unum ab altero non dependet, cum sint simul cognitione & naturâ. Constat etiam in divina omnipotentia, quæ non potest existere sine possibilitate creaturarum, & tamen non dependet ab illis, ac proinde ex eo quòd amor liber efficax creaturarum, sub ratione amoris liberi, sine creaturis non detur, malè colligitur dependentia illius

C C c

Disp. 27
art. 1.
§. 4.
27.

28.

29.

30.

- à creaturis existentibus, aut futuris. Ad probationem secunde partis, distinguo Antecedens: qualibet potentia perficitur per extensionem ad objecta particularia; quando in objecto primario non relucet infinita perfectio, concedo: quando relucet, nego. Cum igitur in objecto primario divina voluntatis, reluceat summa & infinita perfectio, non potest perfici ex amore creaturarum, & extensione ad objecta materialia & secundaria.
31. Instabis: In objecto specificativo voluntatis create, omnis ratio bonitatis reperitur; ejus enim objectum specificativum est bonum ut sic, quod continet omnem bonitatem creatam & incretam, & tamen hoc non tollit, quin per extensionem ad objecta materialia & secundaria perficiatur: Ergo similiter, etsi in objecto specificante voluntatem divinam, contineatur omnis perfectio, hoc non obstat, quin ei ex amore creaturarum, aliqua perfectio possit accrescere.
32. Respondeo concedendo Antecedens, & negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia licet bonum in communi, quod est objectum specificativum voluntatis create, contineat omnem perfectionem suorum particularium objectorum, continet tamen illam solum confusè, & imperfectè; non verò actu, distinctè, & perfectè; & ideò acquirit novam perfectionem ratione sui actus novi, & ex eo quòd de novo, expressè, & directè ad particulare objectum terminatur. In divina verò voluntate secus contingit, quia divina bonitas actualissimè & eminentissimo modo continet omnem rationem bonitatis; imò bonitates creatas perfectiori modo continet, quàm in ipsis creaturis reperiantur. Unde ex eo quòd divina voluntas ad ipsam divinam bonitatem terminetur, habet omnem excogitabilem perfectionem intra lineam voluntatis, & consequenter ex eo quòd ad creaturas terminetur, nulla ei accrescit perfectio.
33. Arguitur ultimò contra eandem conclusionem. Creatura non possit terminare divinam volitionem: Ergo neque esse ejus objectum materiale terminativum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Quod non est bonum, non potest terminare volitionem divinam, sicut quod non est visibile, non potest actum potentie visive terminare; & similiter de aliis objectis cujuscumque potentie, vel habitus: Sed creaturae non sunt bonae ante volitionem divinam, cum illa sit causa totius bonitatis & perfectionis in rebus, ut supra retulimus ex D. Thoma: Ergo nequeunt illam terminare.
34. Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, distinguo Majorem. Quod non est bonum in aliquo priori *in quo*, non potest terminare divinam volitionem, concedo. Quod non est bonum, solum pro aliquo priori natura & instantis à quo, nego. Similiter distinguo Minorem: creaturae non sunt bonae ante divinam volitionem, si *ly ante* dicat prioritatem instantis à quo, concedo: si dicat prioritatem instantis *in quo*, nego.
- Explicatur: Sicut si potentia visiva esset efficax ad faciendum suum objectum, etsi pro priori à quo non intelligeretur objectum existens ante visionem, quia tamen poneretur in re, in eodem instanti in quo fieret ipsa visio, tanquam terminus ejus, illa tunc esset notitia intuitiva, quia terminaretur ad rem ut existentem. Ita similiter dicendum est de volitione divina: licet enim illa praesup-
- A ponatur prioritate à quo ad bonitatem creatam quam causat, hoc tamen non impedit quin ad illam possit terminari; quia ad hoc sufficit, quòd talis bonitas ponatur in rebus, pro eodem signo, & instanti *in quo*.
- Vel secundo respondeo, quòd sicut in intellectu distinguitur dictio & contemplatio: dictio tanquam faciens verbum, contemplatio verò ut intelligens in verbo dicto objectum. Ita in voluntate divina potest distingui, quòd sit productiva bonitatis create, & quòd sit volitiva illius; & prima ratio praesupponitur ut faciens objectum, secunda verò ut amans objectum jam factum: quia etsi utraque ad voluntatem pertineat, non tamen eodem modo, sicut de dictione & contemplatione respectu intellectus, communiter docent Philosophi in libris de anima.

ARTICVLVS II.

An Deus diligat se necessario, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium?

Suppono primò, quòd amor alicujus objecti duobus modis potest dici & esse necessarius. Primò quoad specificationem, quando scilicet voluntas est ad illud ita determinata, ut non possit illud odio habere, sed si in illud tendat, debeat in illud ferri per actum prosecutionis seu amoris; qualiter voluntas nostra est determinata ad bonum ut sic, & ad beatitudinem in communi. Alia dicitur necessitas quoad exercitium, quando scilicet voluntas ita est determinata circa aliquod objectum, ut non possit ab illius amore cessare: quo pacto Beati necessitantur in patria, ad Deum semper & continuo diligendum.

Suppono secundò, quòd Deus suam bonitatem diligit necessario, saltem quoad specificationem; cum enim in illa nulla ratio mali seu inconvenientis proponi possit ab intellectu divino, si aliquem actum voluntatis eliciat circa illam, debet esse actus amoris & prosecutionis. Solum ergo restat difficultas, utrum etiam eam diligat necessario quoad exercitium? & an ratio quòd D. Thomas utitur hic art. 3. efficaciter id ostendat?

§. I.

Duplici conclusione utraque difficultas resolvitur.

Dico primò, Deum propriam bonitatem diligere necessario, utraque necessitate: id est, & quoad specificationem, & quoad exercitium.

Probatur conclusio, Primò quia Spiritus Sanctus procedit ex amore divinae bonitatis: Atqui processio Spiritus Sancti non est contingens, sed omnino necessaria. Ergo & amor divinae bonitatis.

Secundò, Deus necessario & essentialiter est beatus: Sed amor bonitatis divinae ad beatitudinem Dei requiritur: Ergo talis amor est omnino necessarius in Deo.

Tertiò, Omnis perfectio quae in creaturis reperitur, si imperfectionem in suo conceptu essentialiter non dicat, convenit Deo: aliàs summè perfectus essentialiter non esset: Sed amor bonitatis divinae in creatura intellectuali invenitur, & in suo conceptu formali non dicit imperfectionem: Ergo essentialiter convenit Deo, & consequenter non

potest non convenire. Ex quo ulterius sequitur, illam esse necessarium, nedum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium. Quo argumento usus est D. Thomas 1. contra Gent. cap. 80. in fine.

39. Dices, Si hæc ratio valeret, probaret etiam quod amor creaturarum necessario est in Deo, quia etiam talis amor reperitur in creatura rationali, & imperfectionem non dicit; aliàs nec liberè posset Deo convenire.

Sed negatur sequela, ad cuius probationem dicendum est, quod licet amor creaturarum non dicat imperfectionem in absoluta sui convenientia, bene tamen, in sui convenientia necessaria & essentiali; quia maxima imperfectio est, subiectum necessitari ad amorè ab objecto finito & limitato.

40. Dicò secundò, rationem D. Thomæ efficaciter ostendere, Deum amare se necessario, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium.

Probatur conclusio explicando illam rationem. Sic ergo habet S. Doctor hic art. 3. *Voluntas divina necessariam habitudinem habet ad bonitatem suam, quæ est proprium ejus objectum: unde bonitatem suam Deus ex necessitate vult, sicut & voluntas nostra vult beatitudinem, & qualibet alia potentia habet necessariam habitudinem ad proprium & principale objectum: sicut visus ad colorem, quia de sui ratione est ut in illud tendat.*

Ex quibus verbis sic potest formari ratio. Quælibet potentia ad suum objectum primarium debet applicatum, omnique impedimento secluso, fertur necessario, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium; ut constat in potentia visiva, respectu coloris lucidi, & in nostra voluntate, respectu beatitudinis: Sed objectum formale primarium voluntatis divinæ, est divina bonitas, ei cognitione clara, intuitiva, & comprehensiva applicata, ipsique identificata, nec potest impedimentum adesse: Ergo suam bonitatem Deus diligit necessario utraque necessitate.

41. Aliter proponi potest ratio D. Thomæ, & sic formari. Quælibet potentia habet necessariam habitudinem ad suum objectum, juxta suam naturam: Ergo & divina voluntas secundum suam naturam debet dicere necessariam habitudinem ad proprium objectum: Sed natura voluntatis divinæ est ferri ad objectum in actu secundo, cum sit actus purus, omnique potentialitatis expertus: Ergo de ratione illius est attingere objectum necessario, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium.

§. II.

Solvuntur objectiones.

42. Objicies primò contra primam conclusionem. D. Thomas de potentia qu. 10. art. 2. ad 7. docet Spiritum Sanctum liberè procedere: Sed Spiritus Sanctus procedit ex amore divinæ bonitatis: Ergo talis amor est liber, non verò necessarius.

Respondeo D. Thomam debere intelligi de libertate, ut opponitur coactioni, non verò ut opponitur necessitati; quia voluntas, ut dicitur 1. 2. qu. 6. art. 4. in nullo actu potest cogi, licet in aliquibus necessitari possit.

43. Objicies secundò: Modus operandi perfectior est Deo attribuendus: Sed perfectior modus operandi est operari liberè, & cum dominio sui actus,

Tom. I.

quàm necessario, & sine tali dominio: Ergo Deus non necessario, sed liberè seipsum diligit.

Respondeo concessa Majori, distinguendo Minorem. Perfectior modus operandi est operari liberè, respectu objecti limitati, & in quo non relucet omnis ratio boni, concedo Minorem. Respectu objecti infiniti, in quo relucet ratio summi boni, adæquantis totam capacitatem voluntatis, nego Minorem. Vel etiam dici potest, quod modus operandi liberè est perfectior modo operandi necessario, quando talis necessitas oritur ex imperfecta cognitione objecti, ut contingit in brutis; secus verò quando procedit ex perfectissima cognitione objecti in quo apparet ratio summi boni, ut contingit in amore Dei & Beatorum.

Objicies tertio contra secundam conclusionem. Objectum ut objectum, solum habet specificare potentiam, ac proinde illam solum determinare, & necessitare quoad specificationem, non verò quoad exercitium: Ergo ex eo quod voluntas divina necessariam habet habitudinem ad bonitatem suam, quæ est proprium ejus objectum, non rectè inferitur, Deum se amare necessario, tam quoad specificationem, quàm quoad exercitium.

Respondeo primò: Quòd licet objectum secundum se absolute consideratum, habeat solum specificare potentiam, & eam determinare ac necessitare quoad specificationem; si tamen illud sit debetè applicatum, & omni impedimento careat, ut contingit in proposito, illam determinat ac necessitat, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium. Ut constat in exemplo coloris debetè applicati potentia visiva, quo utitur D. Thomas, & in essentia divina clarè visa, quæ quia est objectum debetè applicatum voluntati Beatorum, illam determinat, & necessitat ad amorem beatificum, qui necessarius est non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium.

Respondeo secundò, dato Antecedente, negando Consequentiam; quia, ut supra dicebamus, quælibet potentia habet necessariam habitudinem ad suum objectum, juxta suam naturam & conditionem: unde si illa sit actus purus, & semper debeat ferri in actu secundo ad suum objectum, necessitatur & determinatur ad illud, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium; & ideo cum divina voluntas sit actus purus, & omnis potentialitatis expertus, ex eo quod illa necessariam habeat habitudinem ad suum objectum, rectè inferitur Deum suam bonitatem amare necessario, tam quoad specificationem, quàm quoad exercitium.

E ARTICVLVS III.

An Deus diligat necessario creaturas existentes & futuras;

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

Circa hanc difficultatem multiplex versatur sententia. Prima est aliquorum quos supresso nomine refert D. Thomas 2. contra Gentes cap. 23. asserentium Deum necessario quoad specificationem, & quoad exercitium diligere creaturas existentes. Quam sententiam dicit Ferrariensis tenuisse Aristotelem, Avicennam, & Commentatorem.

CCC ij

asserentes Deum non operari ex arbitrio libero, sed ex necessitate naturæ. Secunda sententia est aliorum asserentium (ut dicunt Salmanticenses) Deum velle creaturas existentes necessariò quoad specificationem, non quoad exercitium. Terriò alij dicunt, Deum nec liberè, nec necessariò diligere creaturas futuras. Alij denique utramque libertatem respectu creaturarum existentium & futurarum, in divina voluntate, agnoscunt. Pro resolutione.

47. Dico primò: Deum non solum amare res existentes, sed etiam futuras.

Probatum primò: Prædestinatio electorum est ab æterno, & ante mundi constitutionem, ut dicit Apostolus, ac proinde non terminatur ad creaturas ut existentes, sed ut futuras: At in prædestinatione includitur specialis Dei dilectio erga electos, juxta illud Malach. 1. *Jacob dilexi*, & Jerem. 31. *In charitate perpetua dilexi te*. Item Psalm. 102. dicitur quod misericordia Dei erga electos est *ab æterno, usque in æternum*: id est (ut explicant SS. Patres) *ab æterno prædestinationis, usque in æternum glorificationis*: Ergo amor Dei terminatur non solum ad creaturas existentes, sed etiam ad futuras.

Probatum secundò: Diligere est velle bonum: Sed Deus rebus futuris vult aliquod bonum, scilicet existentiam in aliqua differentia temporis habendam: Ergo illas diligit. Addo quòd creaturæ futuræ, cum dicant ordinem ad existentiam, sunt bonæ bonitate formali, ac proinde objectum congruum divinæ dilectionis.

48. Dico secundò: Deum non amare necessariò, sed liberè, creaturas existentes, aut futuras.

Probatum primò: *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*, ut ait Apostolus ad Ephes. 1. At quod ex consilio operamur, non volumus necessariò, sed liberè (inquit D. Thomas hic art. 3. in argumento *sed contra*) Ergo Deus non ex necessitate, sed liberè diligit creaturas existentes, aut futuras.

49. Probatum secundò: Si Deus necessariò diligeret creaturas, mundus fuisset ab æterno: Sed hoc est contra fidem, ut constat ex illo Genes. 1. *In principio creavit Deus cælum & terram*: Ergo &c. Sequela Majoris est evidens: Tum quia libertas creationis sumitur ex libertate voluntatis, quæ est primum liberum, & ex qua ad alias potentias omnis derivatur libertas. Tum etiam quia cum potentia Dei exequens, non possit efficaci ejus voluntati resistere, si necessariò divina voluntas vellet creaturas, necessariò etiam potentia ejus executiva illas produceret, & consequenter ab æterno; & non in tempore.

50. Probatum terriò: Ad perfectionem divinæ voluntatis pertinet amare quodlibet objectum, secundum meritum ipsius: Sed nulla creatura exigit amorem necessarium, tum quia non est bonum infinitum, tum etiam quia non habet necessariam connexionem cum Deo: Ergo nulla creatura necessariò ab illo diligitur.

51. Denique eadem veritas suaderi potest ratione D. Thomæ hic art. 3. Ea quæ sunt ad finem, volentes finem, non volumus necessariò, nisi talia sint ut sine illis finis subsistere nequeat. Quia enim ad conservationem vitæ, cibus necessarius est, volentes conservationem vitæ, necessariò volumus cibum; & è contra quia ad iter agendum equus non est necessarius simpliciter, volens iter agere, non ideo necessariò vult equum. Sed bonitas divina, quæ à Deo amatur ut finis, à crea-

aturis non dependet, & sine illis potest subsistere: Ergo Deum velle creaturas, non est necessarium, sed liberum.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem. Intantum Deus diligit creaturas, in quantum illis communicat esse & bonitatem: Sed rebus futuris, Deus nec esse, nec bonitatem communicat: Ergo eas non amat. 52

Respondet cum D. Thoma 3. ad Annibal. dist. 32. qu. unica art. 3. quòd dilectio divina creaturarum dupliciter potest accipi: uno modo pro actu dilectionis interiori, alio modo pro actu exteriori. Diligere primo modo, idem est ac velle creaturæ bonum, sive tempore ponendum in executione: secundo modo, est velle bonum actu, seu actualiter illi bonum impendere. Amor primo modo consideratus dicit intentionem ponendi creaturas in executione, secundo verò modo importat actualem illarum efficientiam; unde primo modo consideratus, est ab æterno, secundo verò modo, solum in tempore, non ex parte actus, sed ex parte terminationis, ut infra dicemus. Ad argumentum ergo in forma respondeo, distinguendo Majorem: Intantum Deus diligit creaturas amore externo, & effectivo existentie illarum, concedo. Amore interno, & delectivo futuritionis illarum, nego. Ad hunc enim amorem, sufficit quòd Deus decreverit communicare creaturis bonitatem, & existentiam in aliqua duratione futura.

Objicies secundò contra secundam conclusionem, Deus amat necessariò suam bonitatem infinitam: Ergo & creaturas. Consequentia probatur primò, quia ille qui vult finem, ex suppositione talis volitionis, necessariò vult media ad illum ordinata: unde cum divina bonitas sit finis creaturarum, si Deus illam necessariò diligit, non potest liberè amare creaturas. Secundò probatur idem Antecedens: Deus eodem actu quo amat necessariò suam bonitatem, ut est finis creaturarum, amat etiam creaturas, ut media ad illam ordinata: Sed idem actus non potest simul esse necessarius & liber: Ergo Deus non potest liberè diligere creaturas. 53

Respondet negando Antecedens, ad cujus primam probationem, distinguo Majorem: Qui vult finem independentem à mediis, concedo: ab illis independentem, nego. Licet autem divina bonitas sit finis creaturarum, ab illis tamen non dependet. Ad secundam probationem dicendum est, quòd idem actus divinæ voluntatis, etiam virtualiter indistinctus, ob suam eminentiam potest simul esse necessarius & liber, secundum diversas illius terminationes: necessarius quidem, per ordinem ad divinam bonitatem, ut objectum primarium; liber verò, per ordinem ad creaturas, tanquam objecta materialia & secundaria, ut constabit ex dicendis disputatione sequenti. 54

Objicies terriò: Sicut Deus alia à se intelligit, intelligendo essentiam suam, ita etiam alia à se vult, volendo bonitatem suam, ut ait D. Thomas hic art. 2. ad 2. Sed creaturæ à Deo necessariò cognoscuntur in essentia divina tanquam in causa: Ergo & necessariò ab illo diliguntur. 55

Respondet datâ Majori, distinguendo Minorem: Creaturæ à Deo necessariò cognoscuntur, 56

creaturæ possibiles, concedo: existentes, vel futura: nego. Licet enim scientia rerum possibilium in Deo, quæ simpliciter intelligentiæ nuncupatur, sit naturalis & necessaria, ut pote antecedens omne decretum divinæ voluntatis; scientia tamen futurorum & existentium, cum sit innixa decreto, ac in eo fundata, est libera, ut in Tractatu de scientia Dei ostendimus.

57. Dices, ex hoc sequi, quod saltem Deus amet necessario creaturas possibiles, sicut illas necessario cognoscit: quod tamen communiter non admittunt Thomistæ, ut constabit ex dicendis articulo sequenti.

Sed negatur sequela, quia creaturæ possibiles habent veritatem, & cognoscibilitatem necessariam, ratione cujus possunt terminare scientiam Dei naturalem & necessariam, nulla tamen est in eis bonitas, saltem formalis, per quam actum divini amoris terminare possint, ut patebit ex dicendis articulo sequenti.

ARTICVLVS IV.

An Deus amet creaturas possibiles?

§. I.

Premittenda.

58. **S**uppono primò, quod status puræ possibilitatis nihil est aliud quam non repugnantia rei ad essendum, sive indifferentia ad existendum vel non existendum, cum negatione existentie pro quacumque temporis differentia. In qua descriptione tria exprimuntur ad statum puræ possibilitatis alicuius rei requisita. Primum est, quod illa nullam includat repugnantiam ad essendum: quare quod homo sit equus, non cadit sub statu possibilitatis, quia implicat, seu repugnat talis connexio hominis cum equo; secus tamen alius mundus, qui repugnantiam non involvit ut esse possit. Secundò dicitur, cum negatione existentie, ut res merè possibilis distinguatur à re existente, & posita extra causas. Tertiò additur, pro quantumque differentia temporis, ad distinguendam rem merè possibilem à futura, quæ licet actualem existentiam non habeat in propria mensura, illam tamen habebit in aliqua differentia temporis. Ex quo inferes, quod licet res merè possibilis non sit aliquid reale positivè, quia non habet, nec unquam habitura est existentiam; est tamen ens reale objectivè, quatenus potest habere realem existentiam; in quo differt ab ente rationis quod est incapax realis existentie, & solum habet esse objectivum in intellectu fingente, & illud cognoscente ad modum entis realis.

59. **S**uppono secundò, quod de creaturis possibilibus possumus loqui dupliciter: vel secundum quod sunt in Deo, & virtualiter in omnipotentia divina continentur, & secundum hanc rationem, dixit Augustinus quod sunt ipsa creatrix essentia: vel secundum esse possibile proprium, & distinctum ab omnipotentia Dei, quatenus scilicet considerantur secundum sua prædicata quidditaria, quæ licet nihil actu sint, quantum ad existentiam, sunt tamen aliquid reale objectivè, ut antea dicebamus. In præsentem ergo non loquimur de creaturis possibilibus primo modo: ut sic enim certum est apud omnes, eodem amore

Tom. I.

A amari à Deo. quò ipse seipsum diligit; si quidem prout sic considerate, sunt ipsemet Deus, sed loquimur de illis secundò modo consideratis, & quærimus, an in illo esse objectivo in quò cognoscuntur ab intellectu divino, amentur etiam à divina voluntate? Quod ut magis explicetur, & status difficultatis magis aperiatur.

B Suppono tertiò tanquam certum apud omnes, Deum possibilia non amare amore efficaci, seu effectivo: id enim Deus diligit amore prædicto, cui communicat aliquid bonum: At purè possibilibus nullam bonitatem communicat, cum decreverit illa nunquam extra causas ponere: Ergo illa non diligit amore efficaci, seu effectivo. Solum ergo difficultas est, an ad creaturas possibiles terminetur voluntas divina per amorem simplicis complacentie.

Partem affirmativam tenent Scotus, Fonseca, Vazquez, Arrubal, Herice, Ruiz, alique Recentiores; quibus ex Thomistis adhæret Marcus à Serra in Commentario art. 2. qu. sequentis. Negantem verò communiter defendunt alij Discipuli D. Thomæ, quibus subscribit Suarez in Metaph. disput. 30. sect. 16.

§. II.

Resolutio difficultatis.

Dico igitur: Creaturæ possibiles nullo modo amantur à Deo.

Hanc conclusionem probant aliqui, primò quia amor Dei erga creaturas non est affectivus, sed effectivus, & infundens bonitatem in rebus, ut docet D. Thomas qu. sequenti art. 2. Unde cum circa possibilia, in quantum huiusmodi, Deus nihil efficiat, & nullam eis perfectionem aut bonitatem infundat, inde colligunt Deum non amare creaturas possibiles. Secundò probant, ex eo quod amare est velle bonum: Sed Deus nullum bonum vult creaturis possibilibus, cum decreverit nunquam illas ponere extra causas, in quo includitur carentia omnis boni: Ergo illas non diligit. Tertiò probant, quia objectum amoris est bonum: creaturæ autem possibiles carent omni bonitate, quia nec existunt, nec dicunt ordinem ad existentiam ut in aliqua differentia temporis habendam: Ergo non diliguntur à Deo.

D Verum tres illæ rationes quibus illi Recentiores præcipue inniuntur, non videntur efficaces, nec solide; quia duæ primæ solum probant Deum non diligere res possibiles amore efficaci, seu effectivo, quod concedunt Adversarij; non tamen ostendunt, voluntatem divinam per amorem simplicis complacentie ad eas non terminari, de quo solum procedit præfens difficultas & controversia, ut in tertia suppositione annotavimus. Tertia verò supponit falsum, vel saltem aliquid dubium & incertum, quod scilicet res merè possibiles, in statu meræ possibilitatis consideratæ, omni bonitate careant: quamvis enim certum sit, illas non esse bonas simpliciter, quia nec existunt, nec dicunt ordinem ad existentiam; probabile tamen est, & doctrina D. Thomæ conforme, eas esse bonas secundum quid, quatenus sunt perfectæ perfectione essentialibus, & nihil illis deest ex prædicatis sibi essentialibus, ut constabit ex dicendis §. sequenti. His ergo rationibus prætermisissis.

E Probatur primò conclusio: Si Deus creaturas possibiles diligeret, non liberè, sed necessariò eas

C Cc iij

amaret: At in divina voluntate non est ponendus amor creaturarum necessarius: Ergo Deus non diligit creaturas possibles. Major constabit ex infra dicendis, Minor verò probatur. Primò quia D. Thomas ubicumque de amore creaturarum sermonem instituit, illum liberum esse fateatur, nec alicubi amorem necessarium agnoscit in Deo, præter illum quo seipsum diligit. Unde hïc art. 3. universaliter ait, alia à se Deum non necessario sed liberè velle. Idem docet 1. contra Gentes, à cap. 81. usque ad 83. Quæst. 23. de verit. art. 4. & de potent. qu. 3. art. 1. & alibi passim.

64. Secundò probatur eadem Minor: Quelibet potentia fertur necessario quoad specificationem, solum ad rationem formalem sui objecti, non autem ad objecta materialia, & secundaria; ut patet in visu, qui solum necessitatur ad attingendum lucidum aut coloratum, non autem ad videndum arborem vel parietem: Atqui res create, vel creabiles, non pertinent ad rationem formalem & specificativam divinæ voluntatis, sed sunt ejus objecta materialia & secundaria: Ergo non necessario sed liberè diliguntur à Deo.

Tertiò, Si in voluntate divina esset aliquis amor creaturarum necessarius, Spiritus Sanctus ex illo procederet, cum ex amore Dei naturali & necessario procedat: Sed hoc non potest dici, ut ostendunt Theologi in materia de Trinitate: Ergo nec illud.

65. Dices, D. Thomas 1. p. qu. 37. art. 2. ad 3. ait, *Sicut Pater dicit se & omnem creaturam Verbo quod genuit, ita diligit se & omnem creaturam Spiritu Sancto*: Ergo ex D. Thoma, sicut Verbum producit ex cognitione rerum possibilem, ita & Spiritus Sanctus ex illarum amore procedit.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: nam D. Thomas verbis relatis non intendit æquiparare processionem Spiritus Sancti, processionem Verbi, in hoc quòd Spiritus Sanctus procedat ex amore creaturarum possibilem, sicut Verbum ex illarum cognitione, sed tantum quantum ad hoc, quòd sicut Pater dicit se & omnem creaturam, Verbo sufficienter representante omnem creaturam; ita se & omnem creaturam diligit Spiritu Sancto impellente in amorem creaturarum, quia Spiritus Sanctus procedit ut amor bonitatis primæ & increatæ, quæ est Deo ratio diligendi se & creaturas, non quidem possibles, quia incapaces sunt, sed existentes & futuras.

66. Si istes, & opponas, D. Thomam asserere Patrem & Filium diligere omnes creaturas Spiritu Sancto, sicuti Pater dicit omnes creaturas Verbo: At Verbum non solum creaturas existentes, vel futuras, sed etiam possibles representat: Ergo etiam Spiritus Sanctus, non solum ad creaturas existentes, vel futuras, sed etiam ad possibles, per modum impulsus inclinatur.

Respondeo explicando & distinguendo Majorem: Omnes creaturas capaces terminandi amorem, concedo Majorem: incapaces terminandi illum, quales sunt creaturæ possibles, nego Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam. Itaque sicut Pater intelligit omne intelligibile Verbo, ita diligit omne diligibile Spiritu Sancto: creaturæ autem possibles sunt intelligibiles, non tamen amabiles; & idcirco Pater illas intelligit Verbo, non tamen illas diligit Spiritu Sancto.

A Probatur secundò conclusio ratione à priori. Objectum voluntatis est quidditas rei ut exercitè existens, vel saltem ut dicens ordinem ad existentiam: Ergo quidditates purè possibles, nullum actum voluntatis possunt terminare, nec consequenter à Deo amari. Consequentia est evidens, Antecedens probatur multipliciter. Primò ex D. Thoma 1. p. quæst. 82. art. 3. in corp. ubi ait: *Objectum intellectus est simplicius & magis absolutum, quam objectum voluntatis: id est, ut interpretatur Caietanus, objectum intellectus est quidditas rei sub conceptu quidditatis, voluntatis verò objectum est res prout existens.*

Secundò probatur idem Antecedens ratione D. Thomæ. Quò aliqua potentia nobilior est & immaterialior, eo respicit objectum abstractius: Ergo cum intellectus nobilior sit & immaterialior voluntate, abstractius & nobilior objectum debet respicere: At hæc major abstractio intellectus subsistere nequit, nisi abstrahat ab existentia, illamque concernat objectum voluntatis, ergo &c.

Tertiò probatur ex diverso modo tendendi intellectus & voluntatis: Voluntas enim fertur ad res prout sunt in seipsis, intellectus verò in seipso res contempletur: Ergo etsi intellectus res purè possibles cognoscere possit, quia illas intra se meditatur, voluntas tamen eas amare non potest; quia debet ferri ad objectum ut in seipso, creaturæ autem possibles in seipsis non sunt.

Denique idem Antecedens saaderur: Ut enim ait Caietanus, manifestè experimur, nihil nos impedire quòd non existat sanitas v. g. ut illa intelligatur: in voluntate tamen non ita fit, nullus enim sanitatem desiderat, ut illa præcisè possibilis est, sed ut in re sit, nec in sanitate ut possibili quispiam delectatur, sed in illa ut existente, vel in se, vel in proxima spe: Ergo signum manifestum est, objectum intellectus esse quidditatem per modum quidditatis; voluntatis verò, rem ut existentem exercitè, vel dicentem ordinem ad existentiam: quod adeò verum est, inquit idem Author, ut etsi intellectus existentiam attingat, sicut voluntas quidditatem aliquam; cum hoc tamen discrimine, quòd intellectus existentiam exercitam per modum quidditatis agnoscit, voluntas verò quidditatem ipsam, non nisi ut existentem, vel dicentem ordinem ad existentiam, attingit.

§. III.

Solutio argumentorum.

O bjectives primò: D. Thomas 1. cont. Gent. cap. 84. in fine ait, *Deus non vult nisi ea que sunt vel possunt esse bona*: Sed res possibles, quamvis non sint, possunt tamen esse bona: Ergo secundum D. Thomam res possibles amantur à Deo.

Respondeo quòd D. Thomas in illo capite solum intendit probare, Deum non amare impossibilia, & ea que esse repugnant. Unde quando in fine illius capitis dicit quòd Deus amat ea que possunt esse bona, non loquitur de possibili, ut excludit futuritionem, & ordinem ad existentiam, sed solum prout opponitur repugnanti, & impossibili. Quod ut fiat evidentius, Advertendum est possibile posse sumi duobus modis. Primò strictè & propriè, & prout significat illud quod continetur solum in potentia causæ omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productio-

nem. Secundò improprie, & in ampla quadam significatione, prout scilicet significat illud, quod absolute non repugnat; & in hoc secundo sensu, non verò in primo, à D. Thoma usurpatur loco relato.

69. Objicies secundò: Deus amat suam omnipotentiam: Ergo & creaturas possibiles. Consequentia videtur manifesta, quisquis enim amat aliquod objectum, amat etiam id omne quod cum illo est connexum, & sine quo non potest existere: Sed omnipotentia Dei cum possibilitate creaturarum connexa est, & sine illa nequit existere: Ergo si Deus amat suam omnipotentiam, amat etiam creaturas possibiles.

Confirmatur primò: Deus amans suam omnipotentiam, non potest non complacere in ejus termino & objecto: Sed creaturae possibiles sunt terminus & objecto omnipotentiae: Ergo Deus non potest non habere amorem complacentiae circa illas.

Confirmatur secundò: Deus diligens suam omnipotentiam, odit negationem possibilitatis creaturarum: Ergo diligit illarum possibilitatem. Consequentia patet, nam odio habens unum contrarium, seu contradictorium, aliud diligit necessario.

70. Ad objectionem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Ad cujus probationem, distinguo Majorem: si illud quod conjungitur cum illo sit capax amoris, concedo Majorem: si minus, nego Majorem. Nam Deus, etsi diligit penitentiam peccatoris, non tamen diligit peccatum sine quo penitentia stare non potest, quia illud non est capax amoris. Item qui amat fidem, amat ejus certitudinem & rationem formalem, non tamen obscuritatem ei annexam, quia illa capax amoris non est: unde cum etiam creaturae possibiles, ut sic, non sint capaces amoris, quamvis illae sint connexae cum divina omnipotentia, non sequitur quòd Deus amando suam omnipotentiam, diligit etiam creaturas possibiles.

71. Secundò responderi potest, distinguendo rursus eandem Majorem. Quisquis amat aliquod objectum, amat etiam illud omne quod cum eo connectitur à priori, & per modum causae, aut conditionis conducentis ut objectum illud sit, concedo Majorem: si habeat solum cum illo connexionem consequentiae, & à posteriori, & per modum effectus aut termini illius, nego Majorem. Possibilitas autem creaturarum non est ratio à priori divinae omnipotentiae, sed potius è contra ista est causa & ratio à priori possibilitatis creaturarum: unde solum à posteriori, & per locum extrinsecum (ut aiunt) sequeretur auferri omnipotentiam, sublati creaturis possibilibus, sicut sequeretur à posteriori auferri Solem, ex ablatione illuminationis.

72. Ad primam confirmationem, distinguo Majorem: in ejus termino & objecto formali & primario, concedo Majorem: in ejus termino & objecto materiali & secundario, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: creaturae possibiles sunt terminus & objectum divinae omnipotentiae: materiale & secundarium, concedo: formale & primarium, nego: istud enim est ipsa divina essentia, ut est ratio factibilium.

Ad secundam confirmationem, nego Majorem: negatio enim possibilitatis creaturarum non est capax terminandi odium Dei, quia contradictorium negativum odio habetur ratione affirmativi, sicut non esse Petri odio habetur,

A quia Petrus diligitur: unde cum creaturae possibiles non possint amari, nec illarum negatio potest odio haberi.

Objicies tertio: Creaturae in statu possibilitatis sunt bonae, saltem secundum quid, quia habent suam perfectionem essentialem, suam integritatem, & entitatem, ad quam sequitur bonitas: Ergo etiam sunt appetibiles, saltem secundum quid, & consequenter terminare possunt saltem simplicem complacentiam, licet non possint terminare amorem efficacem & absolutum.

73. Respondent plures ex Thomistis, negando Antecedens: existimant enim creaturas possibiles nullam habere bonitatem, quia bonitas, inquit, non sequitur ad ens nominaliter sumptum & in potentia, sed solum ad ens participialiter & in actu.

Hac tamen responsio non placet: existimo enim, in via D. Thomae, creaturas possibiles habere bonitatem, non simpliciter, sed secundum quid. Moveor primò ad hoc, ex autoritate hujus Sancti Doctoris 3. contra Gent. cap. 20. ubi ait, *Bonitas quodammodo amplioris est ambitus quam ens: propter quod dixit Dionysius cap. 4. de divinis nominibus, quòd bonum se extendit ad existentia & non existentia*: Ergo ex mente utriusque Sancti Doctoris, in non existentibus bonitas reperitur.

74. Secundò hac ratione: Unumquodque dicitur bonum, secundum quod est perfectum: Sed creaturae possibiles sunt perfectae perfectione essentiali: Ergo sunt bonae bonitate essentiali. Major est certa, & expressa D. Thomae supra qu. 6. art. 3. in corp. Minor probatur. Creaturis possibilibus nihil deest ex pradicatis sibi essentialibus: Ergo sunt perfectae perfectione essentiali. Antecedens constat, & Consequentia tenet ex definitione perfecti, quod est illud cui nihil deest in proprio genere.

Tertio, Bonitas consequitur entitatem: At possibilibus convenit entitas, cum pradicatio ista, *homo est ens*, non minus sit aeternae veritatis, quam ista, *homo est animal*: Ergo etiam convenit illis bonitas.

75. Dices, bonitatem consequi ad ens in actu & participialiter sumptum, non autem ad ens nominaliter: creaturae autem possibiles sunt entia solum nominaliter, prout scilicet ens importat quidditatem & essentiam, non verò participialiter, & quatenus importat actualitatem & existentiam.

Sed contra primò: Ens quod est objectum Metaphysicae, est ens nominaliter sumptum: Sed de illo inter alias passiones bonitas demonstratur: Ergo ad ens nominaliter sumptum, bonitas sequitur.

76. Secundò, Enti nominaliter sumpto convenit sua integritas, & perfectio essentialis: Ergo & essentialis bonitas in perfectione & integritate essentiali consistens.

Tertio, Nulla est ratio cur sicut ens duplici illa gaudet acceptione, secundum quarum unam sumitur nominaliter pro essentia & quidditate rei, & secundum aliam participialiter pro ejus existentia & ultima actualitate, pariter bonum etiam eadem duplici acceptione sumi non possit: Ergo sicut est bonitas consecuta ad ens participialiter, etiam admittenda erit bonitas consecuta ad ens nominaliter sumptum.

Denique contra eandem responsionem stare videtur D. Thomas supra qu. 6. art. 3. ubi tripli-

eam perfectionem, & consequenter triplicem bonitatem distinguit: primam provenientem à forma secundum quam aliquid in suo esse constituitur, secundam convenientem rei ratione existentiae, tertiam secundum quam res aliqua suum finem consequitur: Ergo ex illius mente, ad formam constituentem aliquid in suo esse essentiali, sequitur bonitas, ac proinde adens nominaliter sumptum.

76. Dices primò, D. Thomas suprâ qu. 5. art. 3. ad 4. docet quòd mathematica non sunt bona, quia cum subsistant separata à materia sensibili, abstrahunt à fine & motu, & consequenter à ratione boni: Ergo ex D. Thomâ bonitas supponit subsistentiam & existentiam, ac proinde in rebus merè possibilibus non reperitur.

Respondeo primò, D. Thomam loqui de bono simpliciter, ac proinde nobis non adversari, qui bonitatem solùm secundum quid in rebus possibilibus agnoscimus.

Respondeo secundò: Quòd cum objecta Mathematicarum sint quantitas continua & discreta, prout abstrahunt à materia sensibili, & sub hac abstractione non solùm non existant, verùm etiam nec possint existere, rectè illis prout sic consideratis, bonitas denegatur, quia etsi de ratione bonitatis non sit existentia, est tamen de ratione illius ordo, vel saltem capacitas ad existendum, quæ in rebus possibilibus invenitur.

77. Hac ergo solutione prætermisâ, aliter principali argumento respondeo, distinguendo scilicet Antecedens: Creaturæ in statu possibilitatis sunt bonæ, saltem secundum quid: bonitate transcendentali, quæ dicit integritatem in proprio ordine, concedo Antecedens: bonitate formali, quæ consistit in convenientia respectu alterius, nego Antecedens, & Consequentiam; appetibilitas enim non consequitur ad primam bonitatem, sed ad secundam, quia non attrahitur voluntas, nisi ab aliqua convenientia, quæ sine esse, vel ordine ad illud haberi non potest. Solutio est D. Thomæ hic art. 6. ad 1. quod ita procedebat: *Sicut se habet scientia ad verum, ita voluntas ad bonum: sed Deus scit omne verum: ergo vult omne bonum; sed non omne bonum fit, multa enim bona possunt fieri quæ non fiunt: non ergo voluntas Dei semper impletur.* Cujus argumenti solutionem sic concludit S. Doctor. *Et ideo Deus cognoscit omne verum, non tamen vult omne bonum, nisi in quantum vult se in quo virtualiter omne bonum existit.* Ergo sentit expressè S. Doctor, creaturas posibles esse bonas, & tamen eas non diligi à Deo, ut affirmat nostra responsio, quam ex scriptis Reverendissimi M. Godoy desumpimus.

78. Objicies quartò: Deus simplici affectu omnibus hominibus salutem desiderat, salusque reproborum terminat amorem divinum: At illa salus non est futura, sed solùm possibilis: Ergo Dei voluntas simplici amore erga possiblea versatur.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: licet enim salus reproborum non sit futura absolutè, est tamen futura respectu voluntatis divinæ, inchoativè, vel conditionatè, de quo infrâ.

79. Quæres, an ex hypothesi quòd Deus amaret creaturas posibles, illas necessariò, vel liberè amaret?

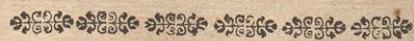
Respondeo quod factâ hac hypothesi, Deus non liberè, sed necessariò illas diligeret. Probat breviter: quia in tali hypothesi, bonitas creaturarum possibilem non esset libera, vel contingens, sed naturalis & necessària, & haberet ne-

cessariam connexionem cum bonitate divina: Ergo non liberè sed necessariò diligeretur à Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur. In tali hypothesi bonitas illa antecederet omne liberum decretum divinæ voluntatis, & esset in rebus possibilibus, sicut veritas & cognoscibilitas: Sed in rebus possibilibus, est veritas & cognoscibilitas necessària, ratione cujus terminant scientiam Dei naturalem, quæ simplicis intelligentiæ nuncupatur: Ergo in tali hypothesi deberet esse in rebus possibilibus bonitas necessària, quæ amorem Dei naturalem & necessarium terminaret: unde datâ hac hypothesi, non esset ratio cur Spiritus Sanctus non procederet ex amore possibilem, sicut Verbum procedit ex eorum cognitione.

Confirmatur: In tali hypothesi nulla daretur variabilitas aut contingentia in amore Dei, ex parte actûs, cum sit divinus & increatus, ac proinde immutabilis; nec ex parte objecti, quia in tali statu creaturæ posibles non essent variabiles in bonitate, sicut nec sunt variabiles in veritate & cognoscibilitate, respectu illius statûs; nam in tali statu non dependerent ab actû libero Dei, sicut dependent in statu existentiae, aut futurationis: Ergo in tali statu, amor rerum possibilem nullo modo esset liber, sed omnino necessarius.

- Dices cum Scoto: Ex hypothesi quòd creaturæ posibles haberent bonitatem, ratione cujus essent à Deo diligibiles, talis bonitas non esset infinita: Ergo factâ hac hypothesi, Deus non posset necessitari ad diligendas creaturas posibles. Antecedens constat, talis enim bonitas esset bonitas creaturarum, & consequenter finita. Consequentia verò probatur. Voluntas non potest necessitari nisi ab objecto adæquante totam ejus capacitatem, & sic ab intellectu proposito: Sed bonitas finita non adæquat totam capacitatem voluntatis divinæ, imò nec create: Ergo si in rebus possibilibus esset bonitas finita, illa non posset ad amorem sui necessitare divinam voluntatem.

Respondeo concessa Antecedente, distinguendo Consequens. Non posset necessitari ex infinitate objecti, concedo. Ex parte infinitæ activitatis subjecti attingentis omne quod est cum propria bonitate connexum, nego. Ad probationem Consequentiae, eodem modo distinguenda est Major, & concedenda de necessitate objectiva, neganda verò de necessitate subjectiva. Quæ solutio potest explicari & illustrari exemplo scientiæ: nam etsi creaturæ posibles non habeant veritatem vel scibilitatem infinitam, eò tamen ipso quòd detur actus cognitionis circa illas, non liberè sed necessariò debent cognosci, aliàs cognitio divina infinita non esset, siquidem non attingeret omne cognoscibile. Sic etiam de voluntate divina, in data hypothesi, proportionaliter dici debet.

DISPUTATIO III.

De libertate voluntatis Dei.

Qvod olim dixit Augustinus de peccato originali, nihil esse ad predicandum notius, nihil ad intelligendum secretius, de libertate Dei, veriùs affirmari potest.